 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

DUVAR YAZILARINA BİÇEMBİLİM VE GÖSTERGEBİLİM AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Rezan KARAKAŞ

Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, rezankarakas(at)hotmail.com

Anahtar kelimeler:
duvar yazıları, söylem, dil, göstergebilim, biçembilim, Siirt

ÖZ

Bu araştırma kapsamında Siirt ilinde tespit edilen duvar yazılarının, biçembilim ve göstergebilimin imkânlarından yararlanılarak analizi yapılmıştır. Sosyal hayatın bir ürünü olarak ortaya çıkan duvar yazılarının "söylem" karakteri taşıdıkları görülür. Bu yönüyle çalışma, aynı zamanda bir söylem çözümlemesi olarak da değerlendirilebilir. Duvar yazılarından elde edilen metinler, yapıları gereği çeşitlilik arz etmekte ve farklı yazarların bakış açılarından perspektifler sunmaktadır. Bu araştırmada duvar yazılarının insanlar arası iletişimde ne tür işlevler üstlendiği, okuyucuların zihninde ne tür anlamlar barındırdıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Duvar yazılarının çözümlenmesinde metinlerin dilbilimsel yapılarının yanı sıra, aynı zamanda dil dışı yapıları da dikkate alınmıştır. Duvar yazılarının bel kemiğini oluşturan mecaz, istiare ve tezat gibi söz sanatları, çeşitli sapmalar, semboller ve metinlerarasılık ilişkileri izah edilmiş ve bu yazılardaki iletilere yönelik yorumlar yapılmıştır. Böylece kişinin gerek kendisi, gerekse başka birey/lerle ilişkisinin ve etkileşimimin ürünü olan sokak yazılarının gizemli dünyasına bir kapı aralanmıştır.

A LOOK AT STREET WRITINGS İN TERMS OF STYLISTICS AND SEMIOTICS

Keywords:
side museum, antique period, stone works, protection repair

ABSTRACT

Within this study, street writings identified in Siirt province were analysed drawing upon stylistics and semiotics. It is observed that street writings, as a product of the social life, are considered as a character of "discourse". With this respect, this studycan also be considered as a discourse analysis. Texts obtained from the street writings vary due to their structures and express perspectives from different writers. In this study, the focus was on to discover what type of functions street writings have in interpersonal communication and what type of meanings they arouse in readers' minds. When analysing the street writings, not only linguistic structures of text but also non- linguistic and meta-la guage structures were taken into consideration. There was an explanation on figures of speech (rhetoric) such as simile, metaphor and contrast which constitute the backbone of the street writings, various deviations, symbols and intertextual relations, and messages within these writings were interpreted. Thus, the door to the mysterious world of the street writings as an output of the relation and interaction of the person with both him/herself and other individuals was opened slightly.

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

Giriş

Duvar yazıları[1], kişinin yaşadığı olaylar ve karşılaştığı durumlar karşısındaki tepkisinin bir izdüşümüdür. Duvar yazarları, adeta kendi kimliklerini kazanmanın yani var olmanın mücadelesini verirler. Sıradan insanın gündelik yaşantısı, geçmişe yönelik deneyimleri, geleceğe dönük kaygıları, bu yazılarda dile getirilir. Duvarların özellikle sevgiyi dile getirme, sitem etme, kendini tanımlama, öğüt verme, siyaset yapma vb. amaçlarla kullanıldığı görülür. Yazılarda ayrıca sıklıkla isim yazma ve tarih atmaya yönelik bir eğilimin de söz konusu olduğu da dikkatlerden kaçmaz.

"Bugün çağdaş atasözleri olarak da anılan duvar yazıları, özellikle l970'li yıllardan başlayarak sokaktaki insanın sık sık kullandığı bir anlatım aracı olmuştur. Söyleyecek düşüncesi ya da duygusu olup da söyleyemeyen, yaşadığı çevreyle yeterli ve doğru bir iletişim kuramayan genç insan, bu sözlerle toplumun yerleşik değer yargılarını sorgular" (Emecan 2007: 157). "Mağara duvarlarına hikâyesini yazan ilk insanın yaşadığı gerçekliği aktarmadaki samimiliği gibi günümüz kentlerinde yaşayan insan da plastik anlamda estetik bir kaygı gütmeden, kalıcılığı umursamayarak tepkisini, eleştirisini kentin duvarlarına yansıtmıştır. İlk insan, duvarları kullanırken nasıl ki üst üste katmanlaşan bir resimleme sürecini yaşamışsa bugün de kentin duvarları benzer bir davranışla kullanılmaktadır" (Özden 2009: 78). "Duvar ve kaldırımlara, tuvalet duvarlarına, yemekhanelere, kafeterya masalarına, okul sıra ve duvarlarına yazılan gülünç sloganlar, şakalar, söz oyunları, düşündüren sözler, yer yer garip ve anlamsız bilmeceler, toplumsal ve politik taşlamalar kitaplarda toplanmaya başlamıştır. Gülay Kutal'ın "Biz Duvar Yazısıyız" adlı kitabında toplanan duvar yazıları, bu yeni dönemi başlatan ilk yapıt sayılmaktadır. Bu kitabı, çeşitli kişi ve yerlerden toplanan ve anonim bir yapıt olarak yayımlanan "Biz De Duvar Yazısıyız" izlemiş, daha sonra bu ilk girişimleri, bazı gülmece dergilerinde köşeleri olan yazar ve karikatüristler" (Özünlü 1991: 122) takip etmiştir.

Duvar yazıları, dijital ortamda yeniden üretilerek okuyucu yelpazesini genişletir. Bir anlamda bu yazılar, sosyal medyayı beslemekte bir yandan da ondan beslenmektedir. Bu durum, söylemlerin refleksitivite (yansıtırlık) özelliğine de örnek oluşturur. Duvar yazılarının WhatsApp, Twitter, Instagram gibi sosyal medya programlarında paylaşılması, onların yansıtırlık özelliği ile ilgilidir. Sosyal medya kullanıcıları, kendilerini anlatan ve duygularına tercüman olan metinleri, beğenir ve paylaşırlar. Bu sayede metin adeta fotokopi gibi çoğaltılmış olur ve yeniden üretilir.

Duvar yazıları nedensiz değil, işlevseldir. Gerekliliklerı ve talepleri olan bu yazılar, adeta bir duyuru niteliği taşırlar. İletişim amaçlıdır. Hayatın devingen yapısını aksettiren duvar yazıları, gündelik insan hayatının dinamik yönünü açığa çıkaran, bir anlamda onu açıklayan bir toplumsal etkinliktir. "Birey içinde yaşadığı toplumun doğurduğu durumlar ve davranışlarla ilgili beklentiler geliştirmekte ve etkinliklerinde bu bilginin ışığında hareket etmektedir" (Zeyrek 2009: 44). Duvar yazıları, sosyal hayatın değişen şartlarına bağlı olarak değişim ve gelişim seyri gösterirler. Onları anlamak ve yorumlamak, oluştukları toplumun dinamiklerini anlamakla mümkündür.

Duvar yazıları, çoğunlukla kısa yazılardır. Bu yüzden edebiyattaki diğer kısa türler gibi, az sözle çok şey anlatmak zorundadırlar. Sözün nasıl söylendiği önem taşır. Sözün söylenme şekli beraberinde aslında o sözle ne söylenmek istendiğinin de açıklayıcısı olur. Kullanılan mecazlar, dildeki sapmalar, şaşırtmalar ya da güzel adlandırmalar, sözün söylenme tarzını oluşturan ana unsurlardır.

Duvar yazılarının toplumsal ve siyasal yapıyı sorgulayan, eleştiren ve yeni bakış açıları geliştiren bir tavır içinde olmaları dikkat çeker. Duvar yazılarının hedef kitlesi çoğu kez gençlerdir. Bununla birlikte yönetici pozisyonunda olan bireylerin, eğitimcilerin de hedefte olduğu örnekler vardır. Bir duvar yazısı ile ilgili söylem analizi yapılırken yazının kimi hedef aldığını bilmek, anlama ulaşmayı kolaylaştırır. Söylemin her zaman bir şey hakkında olduğu düşüncesinden yola çıkıldığında duvar yazılarında da daima söz konusu edilen bir konu olduğu görülür. Bu yazılar, sosyal etkileşimin oluşmasını sağlayan metinlerdir. Duvar yazısı yazarı, kendilerini duyurdukları şahıslarla dolaylı da olsa iletişim kurar, deneyimlerini, herhangi bir olay veya duruma karşı gösterdikleri tavrı paylaşırlar. Duvarlar, yazarların duygu, düşünce ve algılarını paylaştıkları bir mecra işlevi görür. Yazılar, okuyucular üzerinde bir taraftan acıma hissi uyandırırken bir taraftan da ikaz eder, düşündürür. Zıtlıklar ve çelişkilerle okuyucu üzerinde gerilim duygusu yaşatılır. Her bir yazı bir mesaj iletir. Bu da okuyucunun zihninde yeni metinler oluşmasını sağlar. Duvar yazıları okunup anlaşıldıkları zaman adeta bir enerji açığa çıkar. Bu enerji okuyucunun zihninde bir uyarım etkisi yaratır.

Duvar yazısı yazarı yitirilmiş mutluluğu, geri getirilemeyecek zamanı ve onlara dair duygusal boyutu, tüm çıplaklığıyla tasvir eder. Bazı duvar yazılarında kanayan bir yara, tedavi edilmesi imkânsız bir hastalık veya kayıp bir zamanın teşhir edildiğine rastlanır. Bazı duvar yazıları, geçip gitmişliğin, tükenmişliğin, can çekişen bir ölümlünün son nefesini verişinin bir haykırışıdır. Duvara yazılan hiçbir yazı, resim, imge veya işaret

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

anlamsız veya gereksiz değildir. Her bir yazının bir geçmişi, öncesi vardır. Bu geçmiş; bir saat, bir gün, bir hafta veya bir yıl olabilir. Duygusal yoğunluğun zirvede olduğu anlarda yazılan bu yazılarda amaç, toplumsal bellekte bir iz bırakmaktır.

Duvar Yazılarının Analizi Neden Önemlidir?

Duvar yazılarının analizi, gerek toplumsal gerekse psikolojik problemlerin tespiti, eğitimle ilgili bazı verilerin elde edilmesi, genç bireylerin hayata bakış açılarının keşfedilmesi bağlamında önem taşır. Duvar yazıları bulunduğu toplumun değer yargıları, inanç dünyası, ekonomik veya duygusal yapısı, yönetime karşı duruşu vb. hakkında birçok fikir verebilir. Duvar yazıları bir toplumda olup bitenlerden, yaşananlardan, tarihten ve siyasetten haber verir. Sosyal ve kültürel hayatın içinde ve insan düşüncesinde var olan dinamikleri, duvar yazılarında bulmak mümkündür. Bu araştırmada duvar yazılardaki görünmeyen, altta kalan anlamlara ulaşmak, bunların birbirleriyle olan ilintilerini sağlamak ve bir bütünlük elde etmek amaçlanmaktadır.

Duvar Yazıları ve Metin Kavramı

Görülen bir nesne, izlenen bir film veya okunan bir metin, insan zihninde saklı duran geçmişe dair izleklerden birine çağrışım yapabilir. Herhangi bir kişinin yaşadığı mekânda bulunan döner koltuğun, bir çocuk tarafından döndürülmesinin, birdenbire çocukluk çağındaki eski bir döner koltuğu hatırlatması gibi. Demek ki gerek nesneler gerekse metinler, farklı zamanlardaki okumalara göre değişik anlamlar kazanabilmektedir. Bu da bir nesnenin veya metnin tek bir anlamının olmadığının göstergesidir. Küçük, önemsiz gibi görünen bir metin, söylem nazarında önemli bir işleve sahip olabilir. Söylem çözümlemesinde tek bir sözcük, ek veya işaret, bağlamsal açıdan derin anlamlar taşıyabilir. Bu yüzden metin içinden herhangi bir kelime veya öbeğin çıkarılması halinde anlamda ne gibi değişiklikler olacağını irdelemek gerekir. Barthes (2012: 151), anlamı her çeşit metin içi ve metin dışı bağlılaşım olarak görür. Ona göre, anlam, anlatının bir başka anına, ya da anlatıyı okumak için gerekli olan kültürün bir başka yerine ileten, anlatıya özgü her çeşit özelliktir. Barthes, ayrıca metin sonsuza açıktır (2012: 171) der. Bu da bir metinden aynı okuyucunun farklı okumalarından veya okuyucudan okuyucuya değişen farklı anlamlar çıkarılabileceğini gösterir. Duvar yazıları da birer metindir. Bunlar; geçmiş, şimdi ve gelecekle ilgi kurarlar. Geçmişin yaşanmışlıkları, şimdinin acıları, geleceğe yönelik umut veya umutsuzluklar gibi birçok temayı içinde barındırırlar. Bu sebepten bir metinde bazen bu üç zaman dilimi birbirine bağlanır. Söylem çözümlemesi, metnin perdesini aralayarak veya açarak bunlar arasındaki ilişkiyi irdeler. Metnin ne söylediği ve niçin söylendiği kadar nasıl söylendiği yani biçemi de bu bağlamda önem kazanır.

Söylem ve Duvar Yazıları

Türk Dil Kurumu sözlüğünde söylem, "1. Söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz. 2. Kalıplaşmış, klişeleşmiş söz, ifade. 3. Bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri, tez" (TDK Sözlük: 2151-2152) şeklinde tanımlanmaktadır. "Kavram, ilk kez dilbilim terimi olarak 1980'lerin başında Berke Vardar ve arkadaşlarınca yayınlanan Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü'nde, 'tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözce' biçiminde bugünkü anlamının salt bir boyutunu kapsayacak biçimde kullanılmıştır" (Kocaman 2009: 4). "Söylem, bir iç gerilimin dışa vurumudur" (Uçan 2008: 143). "Merkezinde dil ve insanın olması söyleme değişkenlik ve süreklilik sağlar. Yani söylem tıpkı dil gibi dinamik bir yapıdır, sürekli yeniden üretilir ve yayılır" (Altıntop 2017: 30). "Söylem, dil kullanımının kültürel ve toplumsal boyutta ele alınmasıdır. Söylemi incelemenin temel nedeni insan iletişimini bütünlüğü içinde kavramaktır" (Kocaman 2009: 10).

"Ellul, söylem teriminin uzunca bir sürece imada bulunduğunu, uyuşuk, modern insanın canını sıkan ardışık tahminler içerdiğini, karmaşık ve dolaylı bir yaklaşım olduğunu belirtir (Sözen 2014: 20). Foucalt, söylemin yazma, konuşma ve mübadele oyunundan müteşekkil olduğunu, mübadelenin okuma-yazma ve göstergeleri devreye sokarak kendisini anlamlandıranın buyruğuna bıraktığını belirtir (Sözen 2014: 67). "Söylem tek başına ne metin üreticisinin ve metnin, ne bağlamın, ne de toplumsal durumun oluşturabileceği bir yapı değildir. Söylemin en önemli özelliği bu öğelerin birbirleriyle girdiği ilişkilerin doğurduğu süreçlerde oluşmasıdır. Ayrıca, gerek metin gerek bağlam gerekse toplumsal durumlar birbirlerini yenileyici, yeniden kurucu niteliğe sahip oldukları için söylem hiçbir zaman tek ve değişmez anlamları sunamaz" (Zeyrek 2009: 47).

Anlam, belirli bir kültür dairesi içinde gerçekleşir. Dil ve kültür arasındaki ilişki, dil sayesinde üretilen söylemler için de geçerlidir. Bir söylem, ait olduğu toplumun dinsel, ahlaksal ve toplumsal dinamikleri ekseninde çözümlenebilir.

Söylem, Duvar Yazıları ve Bağlam

"Dil dizgesi bağlam, işlev, amaç, bağıntı kavramlarından soyutlanırsa iletişim ediminin bütünlüğünü anlamak güçleşir. İletişim edimine katılanlar, iletişimin kültürel ve toplumsal boyutu, iletişim edimindeki kişilerin varsayımları, dünya görüşleri, beklentileri, bağlamın bileşenleridir" (Kocaman 2009: 7, 9). "Michel Fou-

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

calt'a göre anlama ve yorumlamada yapıtın bağlamı çok önemlidir. Bağlam olmadan yapıttaki hiçbir şey anlamlı değildir (Özünlü 2001: 91). "Bağlam; söylemin ortaya çıktığı ve devam ettiği sosyal, kültürel, psikolojik, tarihsel, dilbilimsel ve iletişimsel unsurlardan oluşan şartlarla ortaya çıkan bütünlüktür" (Gür 2013: 190). Söylemde neyin, nasıl, niçin, ne zaman, nerede ve kime söylendiği ve ne tür bir bağlamda ortaya çıktığı önemlidir. Bu yüzden metnin anlamsal ve yapısal boyutu kadar metnin yer aldığı doku, metnin öncesi ve sonrasındaki psikolojik şartlar ve toplumun kültürel yapısı da önem kazanmaktadır. Duvar yazıları incelendiğinde bu bütünlüğü sağlayan mekânın sokaklar olduğu anlaşılır. Sokaklar, sokaktan geçen insanlar ve duvardaki yazılar… Yüzlerce insan tarafından okunan yazı, farklı zihinlerde farklı manalarda yorumlanır, böylece yüzlerce farklı söylem ortaya çıkar.

"Dil pratikleri olan söylemler, düzenlilikler, çelişkiler, kışkırtmalar, mücadeleler, baskı, açığa çıkma, özgürleşim, müzakere, uyum, çatışma vs. gibi birtakım sosyal durumlara, daha doğrusu sosyal bağlamlara ilişkindir (Sözen 2014: 11). Duvar yazılarında yer alan söylemler incelediğinde bireyin kendisiyle, bir başka bireyle veya toplumla olan çatışma, uyum veya uyumsuzluk durumlarının sergilendiği, yine bireysel veya toplumsal mücadelelerden birer görüntü çizdiği dikkatlerden kaçmaz. Söylem, "sadece dilbilimin geleneksel öğeleri ile sınırlı değildir. Söylem; sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkilidir" (Sözen 2014: 18). Duvar yazılarının yaşamın hemen her alanından doku sunduğu görülür. Bu dokular, gerek bireyin gerekse toplumun gereksinimleri, beklentileri ve içerikleri ile ilgilidir. Duvar yazıları, yazar-okuyucu-bağlam odaklı ele alınması gereken metin örnekleridir. Bir duvar yazısı okuyucusuz düşünülemez. Okuyucunun yazıya ulaştığı yer, ise duvar yazısının bağlamıdır. Bu bağlamda yazar ile okuyucu arasında bir köprü kurulur. İletişim de bu bağlam sayesinde gerçekleşir. Böylece duvar yazıları, her tür okuyucu kitlesine hitap edecek bir çevreye yayılır. Onun yayınlanması için basılı bir yayın organına yahut teknolojik araç gerece ihtiyaç yoktur.

Yazının duvar aracılığıyla sunulması, yani bağlamı, okunan metnin anlamsal yönünü etkiler. Bir şiir dizesi, kitaptaki haliyle ayrı, duvardaki haliyle ayrı duygu ve anlamı çağrıştırabilir. Bu da söylemin ifade edildiği mekânın önemine işaret eder. Bir şiir veya türkü/şarkı dizesi, gerçek ve asıl yerinden ayrılarak sokağa, sokaktaki insana ulaşır. Bu ulaşımı sağlayan ise sayısız ve sonsuz duvarlar veya duvar gibi kullanılan diğer mekânlardır. Duvar; önceden yazılmış veya söylenmiş eski metinler için yeni bir doku vazifesi görür. Gérard Genette, "bir metnin daha önce gerçekleşmiş bir yapıta dayanabileceğini (Rifat 2008: 147) belirtirken adeta duvar yazılarına göndermede bulunur.

Aynı sözün değişik ortamlarda söylenmesi, az veya çok sözün mana değerinde değişme yaratır. Sözlü gelenek ürünlerinde oluşan varyantlaşmanın sebeplerinden biri de budur. Sözlü bir eserin gerek aynı gerekse farklı kişilerce değişik bağlamlarda anlatılması o esere dair birçok eş metnin oluşmasına neden olur. Bir şiir dizesi, yayınlandığı şiir dergisinde veya basılı bir kitapta farklı, dijital ortamda farklı, bir duvar yazısı metni olarak da yine farklı bir duygu ve tat bırakır insan zihninde. Gündelik hayattaki sıradan bir ihtiyacı veya duyguyu belirten bir söz, duvar yazısında etki değeri yüksek bir söylem haline gelebilir veya aynı söz, bir edebî metin içinde daha farklı bir değer kazanabilir. Kısacası ister yazılı ister sözlü olsun her bir ifade, sunulduğu bağlam içinde anlamlıdır. Bağlam değiştikçe anlam da değişir.

Duvar yazıları söz konusu olduğunda okurun veya yazarın tam bir kimlik bilgisine ulaşmak pek mümkün görünmemektedir. Yazar, bilhassa da okur dünyasının çeşitlilik sunması, söylemin analizi konusunda kesin ve katı hükümlere varmayı olanaksız kılar. Burada sadece bazı çıkarımlarda bulunmak ve gerek dilsel yapılar gerekse bağlam sayesinde bazı analizlerin yapılması amaçlanmaktadır.

Söylem, Duvar Yazıları ve Metinlerarasılık

"M. Bahtin söylemlerin tarihsel, toplumsal, kültürel geçmişleri ve çevreleriyle birlikte ele alınması gerektiğine inanır; böylece bir metnin hem kendinden hem de önceki metinlerle hem de bu metni okuyanların yaratacakları metinlerle çok sesli bir ilişki içinde bulunduğunu belirtir" (Rifat 2008: 163). "Metni temellendiren şey, kapalı, hesaplanabilecek bir içyapı değildir, metnin başka metinlere, başka kodlara, başka göstergelere açılma noktasıdır, metni yapan şey metinlerarası ilişkidir" (Barthes 2012: 173). Metinlerarasılık, metnin anlamını derinleştirir. Böylece metin, gerek dikey gerekse yatay eksende genişler. Metinlerarasılıkta düz ve yalın bir anlatım değil, çok katlı ve çok kodlu bir anlatım söz konusudur. Duvar yazılarında Cemal Süreya'dan bir şiir parçası görmek, Ahmet Kaya'nın bir şarkı sözüne rastlamak, böylesi bir yayılmaya ve gelişmeye örnek gösterilebilir. Bir şiirden, bir şarkı sözünden alınsın veya alınmasın her bir duvar yazısı, geçmiş tecrübe ve birikimlerden kaynaklanan bir üründür. Dolayısıyla duvar yazılarının büyük bir kısmı, metinlerarası bir görünüm sunar. Geçmişte yaşanan bir diyaloğun, bir anının veya izin metne yansıması da bu kapsamdadır. Duvar yazılarının bağlı oldukları metinler vardır. Bu metinlerin bir kısmı, onlardan önce yazılmıştır; bir kısmı ise sonra yazılmış veya yazılacaktır. Edebî eserlerin okuyucuları-

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

nı etkilemelerine benzer şekilde duvar yazıları da okuyucularını etkileme özelliğine sahiptir. Bu sebeptendir ki duvarlarda, bazı duvar yazıları için yazılmış cevap yazıları bulmak mümkündür.

Duvar Yazıları ve Göstergeler Dünyası

Gösterge, "kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu (Rifat 2008: 115) olarak tanımlanır. "Gösterge, bir gösteren ile bir gösterilenden kuruludur. Gösterenler düzlemi, anlatım düzlemini, gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur. Saussure'de gösterge, derinde yer alan bir durumun dikey uzantısı olarak sunulur" (Barthes, 2012: 47, 54). Bu durum, bir anlamda aysberge benzetilebilir. Gösteren, aysbergin görünen kısmını, gösterilen ise görünmeyen kısmını temsil eder. Göstergebilimin amacı, aysbergin görünmeyen yüzünü aydınlatmak, anlamlandırmaktır. Bir metnin göstergebilim imkânları dâhilinde okunması, özel bir mekânın (tarihi, kültürel veya doğal) farklı zamanda farklı kişilerle gezilmesinde insan zihninde farklı izlekler bırakmasına benzetilebilir. Gezilen mekân, gezen kişinin o dönemki bireysel ve toplumsal kimliği ekseninde anlam kazanır. Bir başka gezi sürecinde zaman veya kişilerin değişmesi, gezilen yere yönelik izleklerin de değişmesine sebep olur. Duvar yazıları; gerek yazı, gerekse sembolik birçok göstergelerle doludur. Bu sebeple farklı bakış açılarıyla ve yakın okuma teknikleriyle duvar yazılarını görmek, perde arkasındaki iletileri deşifre etmek gerekir.

Duvar Yazılarında Dil ve Biçem (Üslup)

İnsan; düşünürken, dinlerken, konuşurken, okurken ve yazarken dili kullanır. Düşünürken zihindeki fikirler ve bilgiler, dil kalıbına girerek somutlaşır. Dinlerken konuşmacıya ait anlamlı sesler, zihindeki dile ait önceden öğrenilmiş bilgiler aracılığıyla çözümlenir. Konuşurken zihinde olgunlaşmış düşünceler, anlamlı ses birliklerine dönüşür. Okurken daha önce bir yazar tarafından sembollerle ifade edilmiş yazı, zihinde çözülür. Yazarken bu kez sese ait semboller, yani harfler iş başındadır.

> *"Yazının, yazarla okuyucusu arasındaki bir iletişim ortamı olduğu düşünülürse bu ortamda kullanılan iletişim aracı dildir. Yazarın deneyimleri yazında dil yardımıyla anlatılır. Yazar, duygu ve düşüncelerini önce beynindeki çeşitli kültür ve deneyim süzgeçlerinden geçirir, daha sonra da bunları iletişim aracı olan dilin var olan kalıp ve yapılarına uygun biçimlere sokar ve yapıtını yazar. Yazar, bazı düşünce ve duygularını anlatabilmek için dildeki dizgeleri beğenmeyebilir, bu durumda gene dildeki yapılardan yararlanarak kendine özgü dil kullanım biçimleri ortaya çıkarabilir" (Özünlü 2001: 10).*

Duvar yazıları, toplumun bildiği dil ve alfabeyle, az çok, tanıdık sembollerle yazılır. Duvar yazısında kullanılan dil, gündelik dil ile şiir dili arasında bir yerdedir. Bu dil, bazen gündelik dile bazen de şiir diline yaklaşır. Duvar yazarları, dilin imkânlarından ve görsellerden yararlanarak hayatın farklı alanlarından, olaylardan ve durumlardan, kısaca insana dair bireysel veya toplumsal hemen her konudan bahsederler. Duvar yazarları, yazdıkları yazılarla hem kendileriyle hem de ötekilerle iletişim kurarlar. Bazı yazılar, adeta monolog havasındadır.

"Okur, bir metindeki dilsel öğelerin dizilişinde daha önceki öğelere göre hiç de beklemediği bir öğe ile karşılaştığı anda, bu öğeyi bir biçem öğesi olarak algılar" (Rifat 2008: 157). Günlük dil ile edebî dil arasına sıkışmış gibi görünen duvar yazıları, insanın kültürel bir varlık olduğunun işaretlerinden biridir. Sözcüklerin anlamlarının değiştirilmesi, söz diziminin bozulması, normal olanın ters yüz edilip alışılmamış bağdaştırmalara yer verilmesi, duvar yazılarında sıklıkla görülen etkinliklerdir. Söylenen, söylenmek istenip de söylenmeyen ve sadece sezdirilen, gizlenen birçok anlamın duvar yazılarındaki varlığı dilsel yapıların varlığıyla hissedilir. Değişken ve devingen yapısıyla dinamik bir görüntü sergileyen duvar yazıları, çağrışım, benzetme ve mecazlarla yüklü diliyle edebiyata yaklaşır, adeta onun bir parodisi olur. Edebî ürünler, kısa yoldan duygu ve düşünce aktarımında kullanılır. Bu sayede yeni ve bambaşka bir söylem de oluşmuş olur.

Duvar yazısı yazarının amacı duyuru yapmaktır. Yazar, duyurmak istediği duygu veya düşüncesini en çarpıcı ve etkili bir biçimde duvara aksettirme endişesi taşır. Yazarın kullandığı malzeme sözcüklerdir. Sınırlı bir alana sahip olan yazarın az sözle çok şeyi çarpıcı ve şaşırtıcı bir biçimde anlatması gerekir. Bu yüzden sözcüklere hükmederek onlar arasında bağlamsal bir ilişki yaratır. "Sanat dili, şiirsel dil, bir başka deyişle yazınsal işlev okuyucuyu etkiler, düşündürür, ona bir şeyleri hissettirir, hatta eyleme geçirir (Uçan 2008: 33). Duvar yazılarının da böyle bir işlevi vardır. Okuyucuyu etkileme, düşündürme ve harekete geçirme gibi. Duvar yazısı, okuyucunun/alıcının tepki vermesini ister. Daha ileri düzeyde ise okuyucunun davranışını değiştirmesini de bekleyebilir.

Gündelik hayattaki birçok pratikte, karmaşık olan değil, basit olan tercih edilir. Kısacası insanın doğasında kolaya ve daha az yorucu olana yönelik bir eğilim söz konusudur. Bunu duvar yazılarında da görmek mümkündür. Duvar yazarları duygu durumlarını, çoğunlukla basit yapılar kullanarak anlatırlar. Onlar, anlamı kapalı, karışık cümle yapıları yerine kolay anlaşılır cümleler kullanırlar. Çoğu duvar yazısı tek cümleden ibarettir. Tek cümleden oluşmayan cümleler de yapı olarak basit ve kısadır. Tamamlanmamış cümle şeklinde olan duvar yazıları olduğu gibi, sadece kelimeden veya harften ibaret duvar yazıları da vardır.

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

Duvar Yazıları ve Okuyucuların Kimliği

Duvar yazısı metinleri, bir tür iletişim araçlarıdır. Yazan ve okuyan arasında gerçekleşen bu iletişimde okuyucunun kimliği, en az yazanın duygu ve hayal dünyası ölçüsünde önem taşır. Yazılanın zihinde bıraktığı izlek, yani anlamlandırma, okuyucunun sahip olduğu kimlik ekseninde şekillenir. Okuyanın cinsiyeti, yaşı, mesleği veya eğitimi, bedensel ve ruhsal özellikleri yazılı metindeki iletinin anlamlandırılmasında etkilidir. Duvar yazılarını anlamak, salt metinlerin yapısal olarak çözülmesiyle mümkün değildir. Duvar yazısındaki iletilerin çözümü için yapısal düzlemin ötesine geçmek gerekir. Her biri belirli/belirsiz kişilerle iletişim kurma amacıyla oluşturulmuş bu metinler, ancak gerek yazanın gerekse okuyanın toplumsal /kültürel birikimlerinin de bilinmesi ile anlamlandırılabilir. Duvar yazılarının çoğunda yazanın değil, konuşanın varlığı hissedilir. Duvar yazısının söyleyicisi, sokaktan gelip geçenlere hitap etmekte, karşılıklı olmasa da onlarla konuşmaktadır. Söylem sahibinin amacı, okuyucusunun zihninde temsil edilen fotoğraflarla temas kurmak, yeni gölgeler ve renkler oluşturarak onları ters yüz etmektir.

Okunan her bir metin, bireysel deneyimlerden nasibini alır. Okuyucu, hangi metni okursa okusun, geçmiş deneyimleriyle karşılaştığı metni buluşturur. Metnin anlamlandırılması da bu şekilde sağlanır. Okuyana bağlı olarak yazı da şekilden şekle girer, okuyanlar değiştikçe anlam da değişir. Okunan bir metnin yarattığı etkiye paralel olarak okuyucu hayal âleminde kısa veya uzun bir yolculuğa çıkar. Bu yolculuk bir saniyelik kısa bir an olabileceği gibi daha uzun da olabilir. Okuyucunun geçmiş deneyim ve tecrübeleri, bu yolculukta onunla birliktedir. Bireyin söylemi, yaşadığı topluma, ruhsal durumuna, rolüne ve muhataplarına göre değişir. Okuyanın ve dinleyenin söylem üzerine yapacağı yorumlar da buna benzer şekilde değişiklik gösterir. Çoğu bir söylem barındıran duvar yazılarının anlamı, farklı okuyuculara ya da tek bir okuyucunun okuma zamanına göre değişiklik gösterir. Okunan bir şiir veya romanın, dinlenen bir şarkı veya konferansın her bireyde farklı izlenimler ve algılar uyandırmasına benzer şekilde duvar yazıları da farklı okuyucuların dimağlarında farklı izlekler yaratır.

Duvar Yazıları ve Söylem Çözümlemesi

"Söylem analizi en basit anlatımı ile dilin incelenmesidir. Ancak bu inceleme, ifade edilen dilsel öğelerin basit bir incelenmesi olmayıp ifadelerin/söze dökülenlerin sözdizimsel ve semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve bu ötede yatan anlam ve içeriği incelemeyi gerektirmektedir" (Çelik, Ekşi 2008: 105). Söz, söylenen yere, zamana, dinleyen/lere, söyleyicinin rolüne ve konumuna göre farklı anlamlar yüklenir. Söylem çözümlemesi, sözün söylendiği veya yazıldığı yeri dikkate alarak söylemin su yüzünde görünmeyen kısmını anlamaya çalışır. "Phillips ve Hardy, söylemi; sosyal dünyanın en önemli öğesi olarak görür ve sosyal dünyanın ancak söylemin incelenmesi ile anlaşılabileceğini savunur" (Gür 2013 188). Duvar yazıları, bireyin sosyal yaşamında ortaya çıkar ve yine birey aracılığıyla sosyal dünyaya bir bildiri mahiyetinde sunulur. Yani yazar, toplumdaki birey/bireylerden beslenerek yazdığı metnini yine onlara nakleder. "Dili bir pratik olarak gören ve inceleyen söylem analizi, bilgi, sosyal ilişkiler ve kimliklere ilişkin özelliklerle bunların mübadelesini ortaya çıkarmada oldukça etkin rol oynayan bir analiz çeşididir. Analizin amacı bir pratik olarak dili inceleme ve farklı anlamlarla üretilen bilgi ve bilgi/güç moduna ilişkin yapıları, onların değişim ve dönüşümlerini açığa çıkarmaktır" (Sözen 2014: 80). Söylem çözümlemeleri başlıca, söylem durumu, söylem alanı ve söylem kipi olarak üçe ayrılır. Söylem durumu kendi içinde metinde konuşan bireylerin toplumsal kimliklerine ve donuk, içten, şen, emredici, kibar konuşma gibi toplumsal davranışlarına göre değerler ve yönler kazanır. Söylem alanı da kendi içinde teknik konular ve teknik olmayan konular olarak ikiye ayrılır. Söylem kipi ise konuşma ve yazma biçiminde iki kısımda incelenir (Özünlü 2001: 24).

"Söylem çözümlemesinde hem yazılı metinler, hem de konuşmaların gerçeğine en yakın şekilde yazımı (transkripsiyonu) yapılmış sözlü ürünler kullanılır. Bunlara ek olarak resimler, işaretler gibi soyut ileti olabilecek malzemeler de söylem çözümlemesinde kullanılır. Kısaca söylemek gerekirse söylem üretmede kullanılan her türlü görsel, sözlü, yazılı ve işaretler söylem çözümlemesinde kullanılır" (Gür 2013: 189). Duvar yazılarının bir kısmında yer alan gülen yüz, kuş, kelebek, yıldız gibi görseller hash teg, sonsuzluk gibi işaretler de bu anlamda sözün nasıl söylendiğiyle doğrudan ilişkilidir.

Duvar Yazılarının Analizi

Bu başlık altında duvar yazılarında yer alan dilsel özellikler incelenecektir. Yazıların analizinde metinlerin dilbilimsel yapılarının yanı sıra aynı zamanda dil dışı unsurlar da dikkate alınacaktır. Duvar yazılarının bel kemiğini oluşturan mecaz, istiare, tezat gibi söz sanatları ve söz sanatları, çeşitli sapmalar ve yan anlamlar izah edilecektir.

Sapma

Duvar yazılarında muhtelif sapma örneklerine rastlanır. Bunlar arasında büyük ve küçük harf konusundaki seçim veya harf puntolarındaki farklılıklar ön plana çıkmaktadır:

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

Senin KaraKterin, Benim PisKoLijimden Daha Bozuk" duvar sözündeki her kelimenin ilk harfi büyük harflerle ve çok iri bir şekilde yazılmış ve bu harflerden "B, P, D"nin içi, gülen yüz veya dil çıkaran gülen yüz şekline getirilmiştir. Bu, sıra dışı bir durumdur ve her tür duvar yazısında karşımıza çıkmaz. Cümledeki ifade olumsuzdur. Çünkü burada bahsedilen iki kişiden birinin karakteri, diğerinin ise psikolojisi bozuktur. Cümledeki bazı harflerin kırmızı renkle gülen yüzler oluşturmak için kullanılması, cümlenin anlamıyla ciddi bir çelişki yaratmaktadır. Bu sayede cümledeki karamsar ve ciddi hava yumuşatılmaya çalışılmış ve ifade daha tesirli ve nükteli hale getirilmiştir.

"BEN SENİN Yokluğuna Alışmak İstemiyorum BaBam :BE5:" sözü de büyük-küçük harflerin seçimi ve büyük harflerin bazılarının da diğerlerine nazaran daha büyük yazılmış olması yönüyle dikkate değerdir. Cümlede iki kişinin varlığı söz konusudur. Bunlardan biri evlat diğeri ise babadır. Baba, kaybedilen kişiyi, evlat ise özleyen kişiyi temsil etmektedir. Babanın yokluğu evlat üzerinde derin bir etki yaratmış, evlat bu duruma henüz alışamamıştır. Bu sebepten olsa gerek bunu yazan yazıcı, yani evlat, sadece sözün etkileyici artırmak için "BEN, SENİN ve BABAM" kelimelerini büyük harflerle ve bu kelimelerdeki bazı harfleri de olağan dışı bir şekilde diğerlerine nazaran iri bir şekilde yazmıştır. Burada en iri yazılan kelime BEN sözcüğüdür. Bu sözcüğün diğerlerine nazaran daha büyük yazılmış olması, yazarın kendisine odaklandığını gösterir. SENİN ve BABAM sözleri de aşağı yukarı aynı büyüklükte, ancak BEN sözcüğünden biraz daha küçük olarak yazılmıştır. BABAM sözcüğündeki her iki B harfi de yanındaki diğer harflere göre daha büyük yazılmıştır. Burada da yazar, baba sözcüğüne dikkat çekmek istemiştir.

"BENİM İLK K/ANATLARIMI BABAM KIRDI" cümlesi duvara yazılırken "K" harfi ilk satırda "ANATLARIMI" ifadesi ise ikinci satırda yer almıştır. Bu durum önce duvar yazılarındaki yazım kuralsızlığının bir sonucu olarak düşünülmüş, ancak "K" harfinin ilk satırda kalmasını gerektirecek bir durumun söz konusu olmadığının farkına varılmıştır. Yazar, birinci ya da ikinci satıra yazabileceği bu kelimeyi bölmüş bir anlamda kırmıştır. Kanatların baba tarafından kırıldığı iletisini veren yazar, buna uygun bir görüntüyü de böylece yakalamıştır. Kırılan kanat ifadesi, "kanatlarım" kelimesinin ayrı satırlarda yazılmış olmasıyla da pekiştirilmiştir.

"Nur içinde yatsın hayaller" sözünde alışılmışın dışında bir kullanım söz konusudur. "Nur içinde yatsın" şeklindeki ifade, ölen birinin arkasından söylenen kalıplaşmış sözlerden biridir. Bu tür sözlerin geleneksel kültürde şekillenmiş anlamları vardır. Belirli durumlarda söylenirler. Doğum, evlilik, ölüm gibi geçiş dönemlerine yönelik söylenen birçok kalıp söz vardır. Oysa duvar yazısındaki söz, gelenekleşmiş anlamının dışında kullanılarak okuyucusunu şaşırtmıştır. Ölenin nur içinde yatmasına benzer şekilde kişinin gerçekleşme imkânı olmayan hayallerinin de nur içinde yatması temenni edilmiş. Geleneksel anlamda olumlu bir dua olan kalıp söz, duvar yazısında karamsarlık ve umutsuzluk çağrıştıran olumsuz bir ifadeye dönüşmüştür. Ölen kişiler için dua niyetine kullanılan ifade, duvar yazısında hayallerin nur içinde yatması yönünde farklı bir söylemle karşımıza çıkmıştır. Burada hayaller ölüye benzetilerek ve ölü sözcüğü anılmayarak aynı zamanda istiare yapılmış, böylece söylemin gücü arttırılmıştır. "Nur İçinde Yatsın hayaller" sözü, başlangıçta bir dua gibi başlamakta ve nur sözünden ötürü, olumlu bir ifade gibi görünmektedir. Oysa cümlenin tamamı okunup da nur içinde yatan şeyin hayaller olduğu anlaşıldığında, cümle okuyucu üzerindeki tesirini göstermektedir. Ölen kişinin ardından söylenen bir sözün hayaller için kullanılması, sıra dışı bir durumdur. Sözün etkileyiciliği de bu olağanüstü ve şaşırtıcı durumdan kaynaklanmaktadır.

Bazı yazılarda "v" yerine "w" yazılarak yine bir tür sapma yapılmıştır. Çünkü w harfi Türkçede kullanılmaz. "Cemal Seni Sewiyooom", "Yawşak" gibi.

Duvar yazılarında olumlu/olumsuz anlamdaki kelimeler aynı düzlemde kullanılarak söylemin gücü arttırılır: "Kalbim Doydu Yalanlarınıza" örneğinde doymanın ilk akla gelen anlamı "karnın doyması, açlığın kaybolması"dır ki bu da olumlu bir anlamdır. Ancak duvar yazısında doymak "yalan" sözcüğüyle bir arada kullanılmış ve "yalana doymak" ifadesiyle de toplumdaki ikiyüzlülüğe ve yalancılığa göndermede bulunulmuştur. "Yalanlarınız" derken de toplumun geneline karşı bir ithamda bulunma söz konusudur. Yani yazıda toplumsal bir eleştiri vardır. "Huzur içinde geber" sözünde ise huzur sözüyle başlayan cümle, geber sözüyle bitmektedir. Huzur, olumlu çağrışımı olan bir kelimedir; istenen, arzu edilen bir durumu ifade eder. Oysa bu söz, "geber" sözcüğüyle tamamlanmakta; okuyucu sözün bir dua olmasını beklerken birden bire bir beddua ile karşılaşmaktadır.

Söz Sanatları

"Seni içime Gömdüm" cümlesi ilk bakışta olumsuz bir ifade gibi durmaktadır. Bunun sebebi gömmek kelimesinden kaynaklanır. Çünkü gömmek sözcüğü öncelikli olarak ölümü çağrıştırır. Ölü, toprağa gömülür. Oysaki gömmek kelimesi, duvar yazısında olumsuz değil, tersine olumlu bir mana yüklenmiştir. Burada sevenin sevdiğine olan aşkının boyutu tasvir edilmeye çalışılmıştır. Bütün bunların sebebi, gömmek kelimesinin gerçek anlamını değil, mecaz anlamını yüklenmiş olmasıdır."Gözlerinde Boğuluyorum" cümlesinde de mecaz

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

sanatı söz konusudur. Bu cümlede boğulmak sözcüğü mecaz anlamlıdır

"Biz de uçardık; ama Newton'a ayıp olurdu" Burada bir Hüsn-ü Talil yapılmış, gerçekte fiziksel yapısından ötürü uçamayan insanın uçamayışının nedeni, Newton'la ilişkilendirilmiştir. Güzel neden olarak da Newton'a ayıp olmasın diye uçulmadığına dair bir espri yapılmıştır.

"GÖNLÜMÜN Q.UA 'R'ESMASI" ifadesi de yine dünyaca ünlü bir futbolcuya, Portekizli Ricardo Quaresma'ya göndermede bulunur. Yani yazar, yazısında hem sevdiği bir futbolcuyu hem de sevdiği kızı kastederek tevriye yapmış, sevdiği kızın adını da Quaresma adının içine gizlemiştir.

Duvar yazılarında kullanılan söz sanatları, aynı zamanda yazarın "sapma" yapmasını sağlar. Söz sanatları, yazarın alışılmış ve beklenen bir söylemin dışına çıkmasını kolaylaştırır ve bunun için olanak sağlar.

Zıtlık/İkilem

Bu durum, zıt iki düşünce ya da olayın birbiriyle çelişkili olarak kullanılmasıyla yapılır. Herhangi bir öge öncelenmiş gibi görünürken ortaya tam anlamıyla zıt ikinci bir öge çıkar ve dinleyici ya da okuyucuyu şoka uğratır, ilk ögeyi geride bırakarak kendisi öncelenir. Sonuçta ilk öge ile getirilen anlam, zıt ikinci öge tarafından silinir gider (Özünlü 2001: 53). "Evrenin, nesnelerin, soyut kavramların anlamlandırılmasında karşıt anlamları düşünerek bir anlama ulaşmaya çalışmak bir düşünce yöntemidir. Gösterge bilimin anlamlandırma yöntemi ve yapı kavramı da buna dayanır. Göstergebilim karşıtlıklar içinde düşünerek anlama ulaşmaya çalışır. Zıtlıkları, farklılıkları dikkate alarak nesneleri ve olayları anlamlandırır" (Uçan 2008: 123).

Duvar yazılarında zıt iki olay, duygu veya düşüncenin anlatıldığı muhtelif metinler vardır:

"Seni sevdim/Sana taptım/Sakın inanma/Henek[2] yaptım." Bu duvar yazısında ilk iki cümle, sevgiye dair olumlu bir söylemi barındırırken, ikinci ve üçüncü cümleler ise ilk iki cümleyi geçersiz kılmakta ve kendilerini öncelemiş olmaktadırlar. Yazar, böyle bir yapı ile ikilem yaratmıştır. Söyleyen önce dinleyene ilk iki mesajı verir. Bu mesajlar, sevgiye dair olumlu iletilerdir. Ancak konuşan kişi, ikinci ve üçüncü cümlesinde ilk iki sözü siler, adeta inkâr eder ve gerçek mesajını iletir. Bu mesaj ise ilk ifadenin tersi bir anlam yaratır.

"Şimdi gidicen ya…/Cehennemin dibine git…!" şeklindeki duvar yazısında oldukça şiirsel bir dille başlayan cümlenin sıradan ve gündelik hayatta kızgınlık ve öfkeyle söylenen bir sözle tamamlandığı görülür. Yazıda sevmeye dair hüzün ve öfke iç içedir. Bu karışık ve zıt iki duygu, yine iki farklı dil yapısıyla anlatılmaya çalışılmıştır. Birinci cümle edebî iken ikinci cümle gayr-ı edebî bir yapıya bürünmüştür. Birinci cümle, sevgiye dair olumlu bir duygu ile yüklüdür. Her ne kadar cümlede bu, tam olarak belirtilmemiş olsa da ilk cümlenin sevilen kişinin gideceğinden dolayı duyulması muhtemel bir hüznü veya boşluğu ifade ettiği varsayılabilir. Oysa ikinci cümle, birinci cümlenin aksi istikametinde yol alır ve kişinin gidişine karşı duyulan şiddetli bir öfke patlamasını beyan eder. Kısacası burada da söylem, gücünü "zıtlık"tan alır.

KAFAMDA ROMANLAR YAZIYORKEN AGZIMDAN BİRKAÇ CÜMLE ANCA ÇIKIYOR" örneğinde de kişinin ruhsal durumu yine cümlede yaratılan tezat aracılığıyla verilmeye çalışılmıştır. Kişi, zihninde romanlar yazmakta, ancak öylesine depresif bir ruh halindedir ki ağzından sadece birkaç cümle çıkmaktadır. Bu da kişinin yaşadıklarının ona roman yazdıracak kadar çok, ancak bir o kadar onun konuşmasını engelleyecek kadar yıpratmış olduğunu göstermektedir.

"Seviyorum deme Sev!.." Bu sözde de "Seviyorum deme" derken olumsuz bir yargı söz konusu iken arkasından gelen "Sev" sözüyle olumlu bir düşünce ifade edilmektedir.

Zıt iki duygu veya düşüncenin söylem içinde yer alması, metnin merkezinden dışarıya doğru bir enerji ve gerilimin yayılmasına yol açar. Aynı zamanda bir söz sanatı olan bu tezat, metnin okuyucu üzerindeki etkisini arttırır.

Metinlerarasılık

Duvar yazılarında metinlerarasılığa örnek gösterilebilecek ürünler de vardır. Bir şiir veya şarkı sözünden alınmış parçalar bu kapsama girer. Bu tür örneklerde gerçek metin, bulunduğu mekândan koparılmış, duvara monte edilmiştir. Kısacası metin farklı bir alana dâhil olmuş, yani yeni bir bağlam kazanmıştır. Duvar yazısı okuyucusu böyle bir metni okuduğu zaman aslında gerçek şiiri okumuş veya şarkıyı dinlemiş sayılmaz. O, kaynağını başka bir eserden almış olsa da artık yeni bir metindir. Duvar yazıları arasında metinlerarasılığa uygun örneklerden bazıları şunlardır:

#CemalSüreya ve #şiirsokakta" etiketiyle yer alan "Çünkü ne kadar mutlu ettiysek o kadar yalnız kaldık" şeklindeki duvar yazısı, yazıda da ifade edildiği gibi Cemal Süreya'ya aittir. Cemal Süreya, "Mutlu olmanın yolunu, karşıdakini mutlu etmek sanıyorduk. Yanıldık! Çünkü ne kadar mutlu ettiysek, o kadar yalnız kaldık" diyerek mutluluğa dair düşüncelerini dile

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

getirir. İkinci yeni grubunun gözde şairinin bu ifadesi, günümüzde duvar yazılarında ve sosyal medya ortamında, görsellerden de desteklenerek paylaşılmaktadır. Duvar yazısında yer alan hashtaeg sembolü de sözün sosyal medya ortamlarındaki varlığına işaret eder.

Cemal Süreya'ya ait duvar yazılarından biri de onun "Kısa"[3] adlı şiiridir. Şair, bu şiirinde hayatın kısalığına öyle keskin bir vurgu yapmıştır ki şiiri de yaşama yönelik yaptığı yoruma benzer şekilde, kısacık yazmıştır. Dört kelimeden oluşan şiir şöyledir: "Hayat kısa/ Kuşlar uçuyor" (Süreya 2002: 293). Duvarda yazılı olan şiirin, bir kuş figürüyle tamamlanmış olması metnin anlamını güçlendirmiştir.

"SEN AĞLAMA DAYANAMAM" şeklindeki duvar yazısı; sözleri, Sezen Aksu ve Aysel Gürel'e bestesi ise Onno Tunç'a ait olan "Sen Ağlama" albümünün ilk parçasının adıdır.

Duvar yazılarındaki metinlerarasılığa işaret eden ifade ve yazılar yukarıdakilerle sınırlı değildir. Duvar yazarları, duygu ve düşüncelerinin iletilmesinde önceden söylenmiş metinlerden azami ölçüde yararlanmışlardır.

Gösteren ve Gösterilen İlişkisi Düzlemi

Duvar yazılarındaki bazı metinlerin gösterge görünümleri oldukça belirgindir. Bu tür metinleri gösteren ve gösterilen düzleminde ele almak gerekir:

"Kuzu kurttan kurtulunca gergedan olurmuş...!" bu duvar yazısında otoritenin baskısı altında kalan kişilerin bu baskı kalktıktan sonra değişen durumları irdelenmiştir. Metinde üç farklı gösteren ve gösterilen söz konusudur: 1. gösteren kuzu, gösterilen ise mazlum insandır. 2. gösteren kurttur ve onun gösterileni ise iktidar veya güçtür. 3. gösteren ise gergedandır, onunla da zalim insana göndermede bulunulmuştur. Burada adı geçen gösterenlerin (kuzu, kurt ve gergedan) toplumsal bellekte ve Türk halk kültürünün çeşitli anlatmalarında sembolik olarak belirli nitelikleriyle yer almaları metnin bağlamla olan ilişkisini göstermektedir.

"Dünya bir yana sen sol tarafıma" şeklinde duvarlarda yerini alan metinde "dünya" maddi ve manevi her türlü varlığın karşılığı olarak kullanılmıştır. Mal, mülk, eşya ve diğer insanlar bu kelimenin gösterilenidir. "Sen" ise sevgilidir. Bu sevgilinin yeri sol taraftır. Sol, kalbin bulunduğu yerdir. Kalp ise sevginin merkezi. Böylece kişi sevdiğini sol tarafına yani kalbine alarak aşkını ilan etmiştir. Sol taraf, kalbin göstereni, kalp ise aşkın göstereni olmuştur. Burada kalbin aynı söylem içinde hem gösteren hem de gösterilen olarak kullanıldığı görülmektedir. Buradaki bildirinin temeli, sevenin aşkına yönelik yoğunluğudur.

Alışılmamış Bağdaştırmalar

"DEVREN Seni Sevdim" şeklindeki duvar yazısı, alışılmamış bağdaştırmaya örnek gösterilebilir. Günlük dilde "DEVREN SATILIKTIR" veya "DEVREN KİRALIKTIR" sözlerine dükkân veya daire duvar, pencere ve camekânlarında rastlamak olasıdır. Ancak sevmeye dair böyle bir söylem sıra dışıdır ve alışılmışın dışında olduğu için de dikkat çekicidir. Duvar yazıları, hiçbir zaman uzun metinler şeklinde oluşmazlar. Sözün kısa, kestirmeden ve en etkili şekilde söylenmesi, duvar yazılarının ana amaçlarından biridir. Üç kelimeden ibaret olan cümle, alışılmamış bağdaştırmadan ve çağrışım gücünün zenginliğinden söylem gücünü yakalamış görünmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Biçembilim ve göstergebilimden yola çıkılarak yapılan bu analizde, duvar yazılarının görünmeyen yüzü aydınlatılmaya, söylenmeyenin, ima edilenin sırrı ifşa edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda metinlerin toplumsal izdüşümüne yönelik bazı tespitlerde de bulunulmuştur. Sokak yazılarında yazarlar; duygu, düşünce ve hayallerini yansıtırken dilin her türlü imkânından yararlanırlar. Zıtlık, olumluluk, olumsuzluk, mecaz ve metinlerarasılık, yazarların en fazla başvurdukları dil olanaklarıdır. Bazı duvar yazılarındaki yazım kuralları konusundaki umursamaz tavır, bilhassa söylem gücü yaratmak endişesinden kaynaklanır ve metin içinde "sapma" olarak değer taşır.

Bireyi ve toplumu anlamak düşünce ve duyguların ifadesi olan metinlerin çözümlenmesiyle mümkündür. Bir metnin anlamı, o metni üreten ve okuyanın zihin dünyasıyla yakından ilgilidir. Duvar yazılarındaki anlamın ortaya çıkarılmasındaki en büyük sorunlardan biri, genel olarak bu yazılarının üreticilerinin[4] ve okuyucularının tam olarak kimliklerinin tespit edilemez oluşudur. Bu yazıları üretenler ve okuyanlar çok geniş yelpazede yer almaktadırlar. Duvar yazılarında yazarın psikolojisini, hangi sosyal çevrede ve ne şartlarda yaşadığını, gelir durumunu, aile yapısını bilmek veya tahmin etmek, söylemi çözümlemek hususunda önemlidir. Tek başına yazı veya metin, bize bu bilgileri veremeyebilir. Yazının yazıldığı mekânın özelliği, kullanılan renkler, şekiller veya semboller de bu bağlamda dikkate değerdir. Duvar yazılarındaki kapalı, girift anlamları çözmek için uzman okuyuculardan yararlanmak mümkündür. Böylece yazılardaki farklı anlam katmanlarının ortaya çıkması sağlanabilir. Bütün bu sebeplerden dolayı sokak yazıları, duvarlarda farklı disiplinlerce ve farklı kuramlar ekseninde analiz edilmeyi beklemektedirler. Her biri farklı bireylerin dünyasından akseden, kaynağını

 DOI: 10.7816/idil-07-49-09

yaşama dair tecrübelerden alan bu yazıların çözülmesi, farklı düşünsel ve duygusal katmanlara sahip insanın gizemli dünyasının aralanmasını da sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Altıntop Gülden. Karikatür, Edebiyat ve Söylem, Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Atabek, Gülseren Şendur; Atabek, Ümit. Medya Metinlerini Çözümlemek, İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2007.

Barthes, Roland. Göstergebilimsel Serüven, (Çeviren: Mehmet Rifat, Semat Rifat), İstanbul: YKY. 2012.

Çelik, Hilal; Ekşi, Halil. Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2008/*1*, 99-117.

Derleme Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 1993.

Emecan, Neşe. "Duvar Yazıları Ne Diyor?", Turkish Linguistics, 2007. Volume1, Number 1 Page: (157-168).

Kocaman, Ahmet. "Dil Bilim Söylemi" Söylem Üzerine İçinde (Yayına Hazırlayan: Ahmet Kocaman) 2009.

Özden, Lütfi. "Gizli Dehlizlerden Kent Alanlarına Dışavurum Yüzeyi Olarak "Duvar" Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sanat ve Tasarım Dergisi, 2009. Sayı: 3, Sayfa: (71-85).

Özünlü, Ünsal. "Türk Bilmecesinde Duvar ve Kaldırım Yazıları", Dilbilim Araştırmaları Dergisi. 1991. Cilt: 2, Sayfa: (122-132),

Özünlü, Ünsal. Edebiyatta Dil Kullanımları, , İstanbul: Multiligual Yayınları. 2001.

Rifat, Mehmet. XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 1. İstanbul: Y.K.Y. 2008.

Sözen, Edibe. Söylem Belirsizlik, Mübadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite, Ankara: Birleşik Yayınları. 2014.

Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. 2011.

Uçan, Hilmi. Dilbilim, Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi, Ankara: Hece Yayınları. 2008.

Zeyrek, Deniz. "Söylem ve Toplum" Söylem Üzerine İçinde (Yayına Hazırlayan: Ahmet Kocaman), (Sayfa: 27-47) Ankara: ODTÜ Yayıncılık. 2009.

(Endnotes)

1 Bu makalede kullanılmış olan duvar yazısı örneklerinin tamamı Rezan Karakaş arşivinde yer almaktadır.

2 Henek yapmak, Diyarbakır ağzında "şaka yapmak" anlamında kullanılır. Kelime, Derleme Sözlüğü'nde de "şaka yapmak, alay etmek" (Derleme Sözlüğü 1993: 2339) anlamlarında kullanılmış, ancak kelimenin geçtiği yöreler arasına Diyarbakır yazılmamıştır.

3 Bu şiir, Yeni Yaprak dergisinin ikinci sayısında Ocak 1989 yılında yayımlanmıştır. Şair, bu şiirin yayımlanmasından tam bir yıl sonra vefat etmiştir.

4 Tespit ettiğimiz duvar yazılarından sadece birinin kim tarafından yazıldığına uzaktan şahit olduk. Bu yazar, 05.06.2017 tarihinde saat 14.30'da 15/16 yaşlarındaki genç bir erkek, Siirt'in Kızlar Tepesi'nde bulunan Amfi Tiyatro'nun henüz yeni boyanmış duvarlarına keçeli kalemle #Hfz imzasıyla yazısını yazmıştır. Araştırmamız esnasında yazımına tanık olduğumuz tek duvar yazarı budur.

Ekler

Ek1: Duvar Yazısı Örnekleri
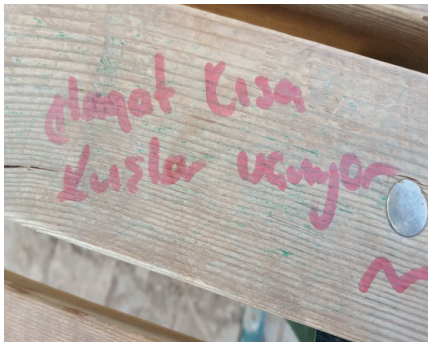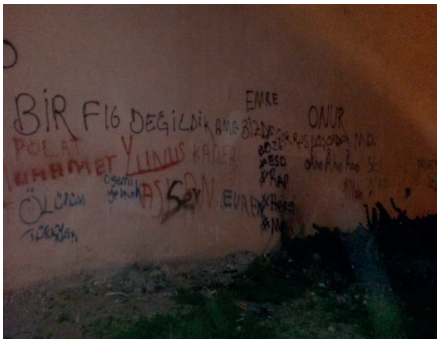
DOI: 10.7816/idil-07-49-09